

21-sep-2011

Formanden har ordet

”Ikke vores bord”

Om Vatikanets svar på de irske anklager

En orientering ved Kaare Rübner Jørgensen

Den 14. juli overrakte den irske vicepremier- og udenrigsminister Eamon Gilmore Cloyne-kommissionens 421 sider lange rapport om præsters misbrug af børn og unge i bispedømmet Cloyne til den apostoliske nuntius i Dublin. Ved samme lejlighed udbad han sig en kommentar fra Den hellige Stol til det manglende samarbejde, som kommissionen mente at have kunnet konstatere fra Vatikanets side. Den 19. juli rettede den irske premierminister Enda Kenny i en tale i det irske underhus et usædvanligt og hårdt angreb på Den hellige Stol (se Nyhedsmail 122 af 6. august 2011).

Den 3. september forelå Den hellige Stols svar. Det kom to dage, før jeg fløj til Venezia for at holde en uges ferie sammen med min familie fra England, så det er først nu efter hjemkomsten, jeg har haft mulighed for at studere svaret nærmere og at læse de reaktioner, der har været på det i de irske medier.

Svaret er på 25 sider og er udarbejdet i et samarbejde mellem Den hellige Stols Kongregation for Præsteskabet, Troslærekongregationen og Statssekretariatet (Vatikanets Udenrigsministerium). Om andre kongregationer har været inddraget, fx Kongregationen for Biskopperne, vides ikke, men man må formode, at svaret er blevet forelagt pave Benedikt til godkendelse inden afsendelsen. Den vrede, harme og forargelse, vi ved, Murphy-rapporten i sin tid fremkaldte i Vatikanets renæssancekontorer, har næppe været mindre efter denne nye rapport og premierministerens tale. Men sådanne følelser kommer ikke frem i svaret, for det er holdt i en nøgtern, sober og til sidst også i en forsonende stil.

Ud over to indledningskapitler består svaret af 8 kapitler samt af et afsluttende konklusionskapitel. Vigtigst her er kapitlerne 1, 2 og 3 på henholdsvis 8½, 2 og ¾ side.

Første kapitel vedrører anklagerne i Cloyne-rapporten. Det første anklagepunkt er Vatikanets reaktion, da de irske biskopper søgte anerkendelse (*recognitio*) i Rom af dokumentet *Child Sexual Abuse: Framework for a Church Reponse*, som bispekonferencens komité havde udarbejdet og som biskopperne anbefalede blev implementeret i alle landets 23 bispedømmer. Den 31. januar 1997 modtog biskopperne nemlig et brev fra den apostoliske nuntius i Dublin, ærkebiskop Luciano Storero, der meddelte, at dokumentet, som han kaldte ”kun et arbejdsblad” (merely a study document), ikke kunne accepteres af Kongregationen for Præsteskabet. Det var især dokumentets krav om obligatorisk anmeldelsespligt til civile myndigheder, der ”gav anledning til alvorlige reservationer af både moralsk og kanonisk karakter.” Kommissionen

21-sep-2011

vurderede derfor, at dette brev i høj grad havde styrket de gruppers position i den irske kirke, der var imod de anbefalede retningslinier.

Uden med ét ord at nævne brevets indhold, afviste Den hellige Stol dette. Ganske vist erkendte man, "at taget ud af sin kontekst kunne dette brev give anledning til misfortolkninger og dermed føre til en forståelig kritik."

Denne kontekst er kirkens regler. Den hellige Stol gør i den forbindelse opmærksom på, at hver biskop er suveræn i sit bispedømme, hvorfor han var frit stillet med hensyn til hvordan og hvor meget han ville indføre de af bispekonferencen anbefalede retningslinier. Desuden er en biskop i sin styrelse uafhængig af Den hellige Stol. Derfor kunne denne ikke diktere en biskop, hvad han skulle gøre, så længe han holdt sig inden for de rammer, kirkeloven fastsatte for hans embedsførelse. Var der sket fejl, og det erkendte Vatikanet, at der var, skyldtes det udelukkende, at biskop Magee og hans generalvikar mgr. O'Callaghan havde svigtet. Ved ikke før 2005 at have henvist en sag til behandling i Vatikanet havde de heller ikke overholdt de kirkelige bestemmelser, der havde været gældende siden 2001, påpeges det tillige.

Kritikken af, at Den hellige Stol nægtede en *recognitio* af *The Framework Document*, affejes med en bemærkning om, at den irske bispekonference aldrig havde søgt om en sådan og derfor heller ikke fået den nægtet. Samtidig fortælles dog også, at den komité, der på biskoppernes vegne skulle udarbejde *The Framework*, løbende havde konsultationer med folkene i Vatikanet. Hvad disse konsultationer havde drejet sig om, oplyses ikke.

For at rense Kongregationen for Præsteskabet, der var det egentlige ophav til nuntius'ens brev, omtaler svaret et møde, dens præfekt kardinal Darío Castrillón Hoyos den 12. november 1998 havde med de irske biskopper i Rosses Point ved Sligo (Nordvestirland). Her skulle han have sagt følgende til dem: "Jeg ønsker også at sige med størst mulig klarhed, at kirken, især gennem dens pastorer (biskopper) på ingen måde skal lægge hindringer i vejen for den lovlige, civile undersøgelse og retsforfølgelse, når disse er iværksat af dem, som har denne ret, mens den på samme tid skulle igangsætte sine egne kanoniske procedurer i sandhed, retfærdig og kærlighed over for alle." Ifølge Vatikanet viste kardinalen hermed, at civil og kanonisk ret ikke er i konkurrence med hinanden, men kan arbejde sammen i to parallelle retssystemer.

Cloyne-kommissionens andet anklagepunkt drejede sig om den pavelige nuntius' manglende vilje til at samarbejde med kommissionen. Herom hed der: "Kommissionen bad den pavelige nuntius om 'at overdrage til den enhver information, som De sidder inde med vedrørende de sager, som er under efterforskning.' Den pavelige nuntius svarede, at nuntiatoren 'ikke afgør, hvorledes tilfælde om seksuelt misbrug skal undersøges og er derfor ude af stand til at assistere Dem i denne sag. I praksis bliver sådanne tilfælde ordnet i følge det ansvar, som de lokale kirkelige myndigheder har, her bispedømmet Cloyne. Som alle kirkelige organer i Irland er bispedømmet Cloyne forpligtet til at handle i overensstemmelse med kanonisk lov og med hver civil lov og regel i Irland, som må være passende.'"

21-sep-2011

Da kommissionen ikke havde magt til at tvinge nuntius'en til at udlevere de relevante papirer, lod den det blive ved det. Den nævnte dog et andet sted, at den pavelige nuntius var aktiv i de forhandlinger, der førte til biskop Magee's afgang og udnævnelsen af ærkebiskop Clifford som apostolisk administrator af bispedømmet Cloyne.

Den hellige Stol svarer ikke rigtigt på dette anklagepunkt, men nøjes med "i denne forbindelse" at sige, at den ønsker at gøre det krystalklart, at den på ingen måde har hindret eller blandet sig i undersøgelsen af misbrug af børn i bispedømmet Cloyne, samt at den forventede, at de kirkelige myndigheder i bispedømmet handlede i overensstemmelse med irsk lov. Til sidst bemærker Stolen, at Cloyne-kommissionen takker for den "fulde medvirken, den har modtaget fra alle parter, der har været involveret i undersøgelse, og fra disses juridiske rådgivere" – en lidt pudsigt bemærkning synes det umiddelbart, da den pavelige nuntius ikke kan betragtes som havende været hjælpsom, men det er nok snarere de lokale kirkelige myndigheders samarbejde med kommissionen, der hentydes til.

Andet kapitel indeholder et kort svar på premierminister Kenny's tale i det irske underhus (The Dáil). Det var i den tale, han nævnte, at rapporten afslørede et forsøg fra Den hellige Stol på at modarbejde en undersøgelse "for blot tre år siden, ikke tre årtier siden", hvilket var et vidnesbyrd om, "det funktionssvigt, den manglende indre sammenhæng, den elitisme, den narcissisme, der dominerer kulturen i Vatikanet." Det var i samme tale, han citerede kardinal Ratzinger for, at "Standarder for handlemåde, der er passende i et civilt samfund eller for hvordan et demokrati arbejder, kan ganske enkelt ikke anvendes inden for kirken," hvorpå han tilføjede, at "standarder for handlemåde, som kirken bedømmer som passende for sig selv, [kan] ganske enkelt ikke og vil ikke blive anvendt i dette land. Det er børnene først."

Det første del af kritikken besvarer Den hellige Stol på den måde, at når premierministeren ifølge sin talsmand ikke havde nogen konkret situation i tankerne, når han talte om, hvad der var sket for tre år siden, havde man intet at svare på. Og med hensyn til den anden del gjorde man opmærksom på, at Ratzinger-citatet, der stammer fra 1990, var revet ud af sin sammenhæng. Udtalelsen om, hvorfor der ikke kan være demokrati i kirken, gengives derefter i sin fulde udstrækning, således at man burde kunne se, at premierministeren enten har misforstået eller bevidst misbrugt citatet af indre politiske grunde.

Tredje kapitel, der som nævnt er meget kort, indeholder et svar på udenrigsminister Eamon Gilmore's udtalelse, fremsat i forbindelse med overrækkelsen af rapporten til den pavelige nuntius, at "blandt de mest bekymrende af resultaterne i Cloyne-rapporten er, at myndigheder i Vatikanet undergravede den irske kirkes egne bestræbelser på at håndtere præsters seksuelle misbrug af børn ved at beskrive *The Framework Document*, antaget af bispekonferencen, som blot et arbejdsblad."

21-sep-2011

Den hellige Stol afviser beskyldningen, idet den henviser til, hvad den har sagt i det første kapitel.

De følgende kapitler har overskrifterne "Kirkens natur og de enkelte biskoppers ansvar" (4), "Civil lov og kanonisk lov" (5), "Kirkelig lovgivning om beskyttelse af børn" (6), "Troselærekongregationens udsendte brev af 3. maj 2011" (7) og "Speciel opmærksomhed på situationen i Irland: Pave Benedikt XVI's brev til katolikerne i Irland, 2010" (8). Deres indhold vil ikke blive behandlet her.

Vurdering

Skal man med få ord beskrive indholdet i Den hellige Stols svar, kan det udtrykkes således: "Ikke vores bord". Hvad der er sket i Irland, har intet med Vatikanet at gøre, for de fejl, der er begået, må tilskrives svigt hos de kirkelige og civile myndigheder i landet selv.

At der i fortiden er begået fejl og svigt – og det så ganske eftertrykkeligt – fra kirkelige og civile myndigheders side, lagde hverken Cloyne-rapporten eller premierminister Kenny skjul på. Så her kan den irske regering og Den hellige Stol være enige.

Men så standser også enigheden. Den hellige Stols svar er meget legalistisk eller teknisk-juridisk i sin argumentation, ja nærmest lidt pedantisk. Det forekommer mig også unødvendigt belærende om kirkelige retsregler, hvilket kunne tyde på, at det i højere grad er skrevet til menigmand i Irland end til Cloyne-kommissionens og regeringens jurister, for i det mindste de første var, viser rapporten, særdeles fortrolige med kirkejura.

Fra et juridisk synspunkt tager Den hellige Stol flere stik hjem. Og dog! For det er vist mere kompliceret end som så. Lad mig nævne nogle eksempler:

1

Den hellige Stol har sikkert ret i, at den irske bispekonference ikke søgte om en formel anerkendelse (*recognitio*) af *The Framework Document*. Her synes rapporten, der som nævnt påstår det modsatte, altså at fremkomme med en usandhed. Alligevel kan man ikke helt afvise, når der løbende har været konsultationer mellem den komité, der skulle udarbejde retningslinierne, og Kongregationen for Præsteskabet, at komiteen har søgt en eller anden form for godkendelse eller samtykke. Men det er ikke det, rapporten taler om, så jeg undrer sig over, at kommissionen har kunnet begå denne fejl.

Komiteens medlemmer og vel også flere af biskopperne må også have været klar over, at det kunne være svært at opnå en *recognitio* i Rom. Det synes jeg, man kan tillade sig at slutte ud fra en information, som ikke findes i Cloyne-rapporten, men i Den hellige Stols svar. Den 23. december 1995 sendte nemlig komiteen det endelige udkast til *The Framework Document* til Kongregationen for Præsteskabet. Den 4. januar 1996 blev det fulgt op med et brev pr. fax fra præsidenten og vicepræsidenten for den irske bispekonference, der meddelte, at eftersom offentliggørelsen af *The Framework* var

21-sep-2011

fastsat til den 16. januar måtte ”yderligere ændringer/forbedringer” (*further amendments*) modtages inden den 7. Ved kun at give Kongregationen tre dage til at reagere, får man unægtelig det indtryk, at man i Dublin har villet stille Rom over for et *fait accompli*.

2

Den pavelige nuntius' brev af 31. januar 1997 må ses som en sen reaktion herpå. Cloyne-rapporten slutter som nævnt på baggrund af brevet, at Kongregationen for Præsteskabet styrkede de grupper i den irske kirke, der afviste *The Framework's* bestemmelser om obligatorisk indberetningspligt. Det afviser Den hellige Stol på det bestemteste. Men i stedet for at forholde sig til brevets indhold, bortforklares det med en række kirkeretslige argumenter. Altså samme teknik som Vatikanet tidligere tog i anvendelse, da brevene fra 1964 og 2001 blev offentligt kendt.

At rapporten har ret i sin vurdering af brevets betydning, ved vi fra anden side! For da det kom frem, udtalte en af de irske biskopper under løfte om anonymitet til Det irske Fjernsyn, at han havde læst brevet på netop den måde, som rapporten nu fortæller (”Det var en ordre om at skjule en præsts forbrydelser”).

3

Mødet mellem kardinal Castrillón Hoyos og de irske biskopper i november 1998. Man kan undre sig over, at Cloyne-kommissionen har været uvidende om dette møde. Hvorfor har ingen af de mange, kommissionen har talt med, orienteret den derom? Men man undrer sig mindst lige så meget over, at hvis kardinalen skulle have udtalt sig som refereret i Den hellige Stols svar, at samme kardinal i 2001 kunne sende et brev til den franske biskop Pierre Pican af Bayeux og rose ham for ikke at have givet informationer om en præst, der gennem tyve år havde misbrugt drenge, videre til politiet. Hvordan hænger det sammen?

I det hele taget var forholdet mellem flere af de irske biskopper og kardinal Hoyos og hans kongregation ikke det mest hjertelige. Til en avis i december sidste år udtalte ærkebiskop Diarmuid Martin (af Dublin), at tidligere ”føjte de fleste irske biskopper, at det var katastrofalt at forhandle med kongregationen.” Kardinalen og hans medarbejdere talte ned til dem, som var de uartige skoledrenge, som skulle sættes på plads!

4

Den enkelte biskop er selvstændig og uafhængig, siger Den hellige Stol. Fra et teologisk og kirkeretsligt synspunkt er det korrekt, men for de irske biskopper må det komme som en overraskelse, at svaret bruger netop dette argument for at fralægge sig et ansvar. Hvis der er nogen, der har bestemt, hvorledes de skulle takle præsters misbrug, er det folkene i Vatikanet. I virkeligheden erkender Vatikanet da også selv det – om end indirekte, for når det i faxen fra bispekonferencen den 4. januar 1996 tales om, at Kongregationen muligvis ønsker ”yderligere ændringer”, viser det *logikerweise*, at sådanne måtte have været foretaget tidligere. Her kunne også som et andet og i den engelsk talende verden helt aktuelt eksempel nævnes den nye messebog med de mere latinsk prægede sætninger, som uden at biskopperne er blevet konsulteret, er blevet udarbejdet i Rom og påtvunget biskopperne og deres præster. Så den med den enkelte biskops selvstændighed og uafhængighed virker ikke overbevisende.

21-sep-2011

5

Den pavelige nuntius' begrundelse for ikke at kunne eller ville overdrage relevante papirer til kommissionen godkendes uden videre af Den hellige Stol. Det overrasker egentlig ikke, for det er formentlig et kontor i Vatikanet, der har forfattet begrundelsen eller fortalt nuntius'en, hvordan han skulle besvare henvendelsen.

Men begrundelsen holder ikke. Udsagnet, at nuntiatoren "ikke afgør, hvorledes tilfælde om seksuelt misbrug skal undersøges", er selvfølgelig korrekt nok, men det var bare ikke det, forespørgslen drejede sig om. Det var om breve til og fra Vatikanet. At Den hellige Stol og dens repræsentant i Irland nægtede at overdrage dem til kommissionen, kan kun opfattes som udtryk for en ulyst til at få belyst overgrebssagernes behandling til bunds.

Ud fra de breve, kommissionen trods alt har fået kendskab til i Cloyne-bispedømmets arkiver, hvor alt i øvrigt lå i et syndigt rod, fremgår det da også klart, at nuntiatoren har deltaget i formidlingen af informationer og breve mellem biskoppen og Den hellige Stol. Samt at nuntius'en deltog i de møder, hvor de irske biskopper diskuterede, hvordan de skulle håndtere sagerne. Så noget materiale må der da ligge i hans arkiv.

Det er imidlertid ikke første gang, den pavelige nuntius' havde nægtet at samarbejde. Hver gang en af de tidligere undersøgelseskommissioner udbad sig informationer, fik de afslag. Hvis nuntiatoren i det hele taget gad svare på henvendelsen!

Som I ved, udsendte pave Benedikt som kardinal i 2001 et brev (på latin) til alle biskopper, at de skulle indsende enhver sag om en præsts misbrug til behandling i hans Troslærekongregation. Forsvarerne af Vatikanet bruger dette brev som bevis for, at alt blev ændret i dette år. Men gjorde det nu det? Da Murphy-kommissionen ønskede at se, hvad der fra ærkebispeddømmet Dublin var blevet sendt til Rom, henvendte den sig til Kongregationen. Noget svar fra Kongregationen fik det aldrig! Så den megen snak om samarbejde kan lyde lidt hult.

I øvrigt var det så som så med indberetningerne til Rom. En irsk biskop udtalte nemlig til Murphy-kommissionen, at man trods Ratzingers brev snart holdt op med at sende sager, der vedrørte forhold, som havde fundet sted før 2001, fordi Troslærekongregationen var ved at drukne i sager og, underbemandet som den var, ikke så sig i stand til at behandle dem inden for en rimelig tid.

6

Den hellige Stol gør med rette opmærksom på, at premierminister Kenny's Ratzinger-citat var revet ud af sammenhængen, hvorfor den som nævnt føler det påkrævet at gengive hele det relevante stykke fra Ratzingers skrift i sit svar. Læst i sin helhed skulle det fremgå, at det handler om noget helt andet. Heri er jeg dog ikke ganske enig, for nok talte Ratzinger om kirkens styrelse, ikke om statens, men han sagde også, at statens demokratiske regler ikke kunne og skulle anvendes på kirken. Det Kenny i virkeligheden gjorde, var såmænd bare at vende Ratzingers argumentation om og sige, at kirkens regler ikke kan og ikke skal finde anvendelse i staten. Hvordan kirken skulle ledes, udtalte han sig ikke om. Så der er egentlig ingen grund til at hidse sig op over det.

21-sep-2011

I øvrigt skal Den hellige Stol være varsom med at kritisere andre for brugen af løsrevne citater. Læs bare den nye katolske Verdenskatekismus! Eksemplerne på brugen af citater heri, der er revet ud af deres sammenhæng, er legio. Det er ligesom noget, der hører til den kristne tradition siden Paulus' og Matthæus' dage. Men selvfølgelig var det lidt frækt af premierministeren at hævde, at den nuværende pave ikke tænkte på børnene.

Sammenfatning

Jeg vil ikke sige, at Den hellige Stols svar skyder ved siden af målet. Cloyne-rapporten er en omfattende redegørelse for, hvordan de kirkelige og statslige myndigheder har håndteret sager om præsters misbrug af børn og unge, og dens vurderinger bygger på jura. Så derfor kan det være meget naturligt, at også Vatikanets svar gør det. Men ved stringent at holde sig til juraen og ved behændigt at undgå at forholde sig til, hvad der inden for denne kan være kritisabelt (fx gør Cloyne-rapporten opmærksom på, at der ikke er regler for, hvordan man skal takle en sag, hvis gerningsmanden er en biskop) bliver svaret skuffende. Denne skuffelse bliver ikke mindre, når man ser, at det menneskelige element kun nævnes i helt generelle vendinger. Svaret fra Den hellige Stol bliver derved et lysende eksempel på, at "Vatikanets reaktion [er] at analysere alt med kirkejurists vridborende øjne", som Kenny sagde i sin tale. Den irske premierminister havde forstået, at katolikker forventer sig noget andet og mere end det. Derfor har den kvinde, der som barn blev voldtaget af en præst, ret, når hun siger: "Hvornår lærer de at forstå det i Vatikanet?"

Lad mig til sidst gengive denne lidt spydige kommentar, trykt i en irsk avis: "I et forsøg på at vikle sig ud af det cover-up af voldtægt og seksuel tortur af børn, som er begået af præster, bruger Vatikanet en strøm af latinske fraser, der lyder imponerende: '*nisi ab Apostolica Sede recognita*', '*recognitio*', '*Donum Veritatis*', '*Magisterium*', '*Lumen Gentium*', '*Crimen Sollicitationis*', '*Sacramentorum sanctitatis tutela*', '*Normae de gravioribus delictis*'. De glemte et: '*res ipsa loquitur*' – sagen taler for sig selv!"